

JEGYESEK

DANILO KIŠ

Akkoriban történt, amikor az apja még nem ivott (illetve a két Nagy Ivászat között, ahogy később az anyja mondta), és amikor még ő, Andreas Sam nem szolgált a gazdag parasztoknál. A háború második vagy harmadik évében jártak, a fiú nem volt még több nyolc–kilenc évesnél. A nemrég összegyűjtött széna illatától megrészgélve ült a kocsin, és figyelte a horizont mögé vöröslően lenyugvó napot.

– Adj isten, jó napot – köszöntötte Sam urat egy falusi gazda, és leemelte zsíros kalapját. Mondom, akkor történt mindez, amikor Sam úr, a fiú apja még nem ivott.

Az apja is levette kemény karimájú kalapját, majd így szólt:

– Jó estét. Látja, lassan lebukik már a nap.

– Szeles időnk lesz holnap – mondta a gazda. – Ha naplemente után vöröslük az ég alja nyugaton, az azt jelenti, hogy az idő szeles lesz.

– Igen, persze – erősítette meg a kijelentést az apja, és továbblépkedett a lomhán vánszorgó szekér után. A fiú nem tudta, hogy az apja észrevette-e. Szédült a szárított vadherétől, és furcsa bágyadtságot érzett. Hirtelen megremegett, és még jobban összehúzta magát a szénában. Az apja és Herman úr róla beszéltek. Hallotta, amint az apja megjegyezte: „Hallja, nagy csirkefogó lett belőle.” Tudta, hogy ez rá vonatkozott. Mukkanni sem mert, csak még jobban beletemetkezett a kocsin a szénába. Teljesen elgyengült a here és a kamilla kábító, mámorító illatától.

– Eh, gazduram – szólt a paraszt –, hamarosan kislányok szoknyája után futkos majd.

– Hogy mondja? Hamarosan?! – kiáltott fel az apja. – A napokban olyasmit tett, amit a szégyentől el se merek magának árulni!

A fiút porig sújtotta a felismerés, hogy az apja tud a r r ó l. Az egészben az fájtn neki a legjobban, hogy az anyja elárulta. Pedig megígérte, hogy nem mond el az apjának semmit, amennyiben többé nem fordul elő ilyesmi.

– Mondom én kegyelmednek . . . – kezdett ismét beszélni a gazda, de a fiú ekkor már betapasztotta kezével a fülét, hogy egy szót se halljon többé erről. Szédülés fogta el a száraz kamilla illatától és a szégyentől.

Íme, hogyan történt az az átkozott ügy, ami miatt most vörösödni, pirulnia kell. (Maradjunk meg a harmadik személynél. Lehet, hogy ennyi év után már nem is én vagyok Andreas.)

Júlia apjának, Szabó úrnak az udvarában bújócskáztak. Szombaton történt, iskola után. Amíg Farkas számolt, addig a többiek párokban bújtak el: Ottó és Marika, Emike (Júlia húga) és Oszkár, Júlia pedig Andival. Andreas már

nagyon régóta lángolt Júliáért. Ugyanabba az osztályba jártak, és ők voltak a legjobb tanulók: a fiú a fiúk között, a lány pedig a lányok között. A kislány szebben írt és gyorsabban felelt, mint a fiú, aki viszont szebben rajzolt és jobb fogalmazásokat írt.

Andi gyakran eljárt hozzájuk, mert az anyja angórából pulóvereket kötött Szabónénak és a lányainak. Ennek ürügyén gyakran fordult meg ott, különösen télen, hogy valami enivalót kérjen. Ilyenkor megállt és beszólt az ajtón: – Dicsértessékajézuskrisztus – majd azonnal hozzátette –, anyám kérné Szabóné öngagságát, hogy, ha nem esik nehezeére, adjon kölcsön egy kiló kenyeret. Lehet régi is. Édesanyám előre is köszöni, és azt mondta, hogy a nyáron majd mindent ledolgozik, amivel tartozunk.

Akkor átvette a lenvászon szalvétába csomagolt kenyeret, megköszönte (még egyszer), és már futott is, hogy megörvendeztesse az anyját. Azonban soha nem maradt hosszabb ideig Szabó úréknál.

– Írok neked egy levelet – suttogta.

Az istállóban, a szalmán feküdtek. Az udvarról behallatszott Farkas egyhangú mormogása: ötvenöt, ötvenhat, ötvenhét, ötvennyolc . . .

– Tudom, miről fogsz nekem írni – szólalt meg a lány.

– Nem tudod – válaszolt.

– Tudom.

El kellett hallgatniuk. Hallották, amint megcsikordult az istálló ajtaja.

– Valaki van a szalmában – kiabált Farkas.

Tudták, hogy nem láthatja őket. Csend lett. Tudták, hogy Farkas még ott maradt hallgatózni. Hamarosan azonban már távolodó lépteit hallhatták. Nem csukta be az ajtót.

– Nem tudod – ismételte meg.

– Tudom – mondta a lány.

– Holnap fogom odaadni, az iskolában. A hittankönyvedbe teszem. A tizenharmadik oldalhoz.

– Miért épp a tizenharmadikhoz?

– Csak úgy – mondta a fiú.

– Jó – egyezett bele a lány –, de akkor is tudom, hogy mi lesz abban a levélben.

– Esküdj meg, hogy senkinek sem árulod el.

– Jó – mondta ismét a lány –, de akkor is tudom, hogy mi lesz abban a levélben.

– Nem tudod – válaszolt. – Amint elolvastad a levelet, égesd el, és fújd szét a hamuját.

– Miért? – kérdezte a lány.

– Csak – felelt ismét kurtán. – Azért, hogy ne lehessen elolvasni, mi állt benne.

– Már mindenkit megtaláltak – mondta a lány.

– Te mész ki elsőként – szólt a fiú. – Mondd, hogy az istállóban voltál.

A lány lecsúszott a szalmáról, és szaladni kezdett. Ő csak akkor indult el, amikor már hallotta a lány csengő hangját az udvarról.

A következő körben ő volt a számoló. Am utána, mintha csak megbeszéltek volna, ugyanazon a helyen találkoztak.

– Tudom, hogy mi lesz abban a levélben – mondta ismét a lány. Hajfonatainak színe éppen olyan volt, mint a szalmáé, az orra fitos és szeplős, ajkai duzzadtak. Olyan volt az illata, mint a száraz vadheréé.

– Most akarod? – kérdezte a fiú. Alig tudta kinyögni. – Most akarod?

– Én félek – mondta a lány.

– Én is – felelte.

– Esküdj meg, hogy nem mondom el senkinek!

– Esküszöm – felelte.

– Én félek – mondta ismét a lány.

Szorosan egymás mellett feküdtek. A lány behunyta a szemét. Ő megcsókolta. Kis gödröske volt az arcán, az orra kicsi, fitos és szeplős. Az illata olyan volt, mint a száraz vadheréé.

– Én félek – mondta a lány.

– Én is – ismerte el a fiú.

Egyszer aztán túl sokáig maradtak a szalmában, és Farkas rájuk talált.

– Andi és Júlia férj és feleség – állapította meg.

– Nem igaz – cáfolta Andi.

– Férj és feleség – ismételte meg Farkas. – Mindig együtt vannak.

– Köztünk semmi sincs – pattant fel Júlia.

– Akkor miért vörösödtél el? – kérdezte Farkas. – Miért pirul, ha nincs köztük semmi?

Júlia sírni kezdett, és evvel elárulta magát. Ezután minden a visszájára fordult. Andi erősebb volt Farkasnál, és pofon vágta, mire az elszaladt Annihoz, Andi nővéréhez panaszkodni.

Ezért döntött úgy Andi, hogy nem megy haza vacsorázni. Meg másnap reggelire sem. Soha többé nem megy haza. A nyáron majd halászik a folyóban, télen pedig faluról falura jár, és segít a gazdáknak. Amikor már lesz elegendő pénze, akkor vesz egy csónakot, és elutazik vele a nagypjához Cetinjére. Vagy bárhova. Gengszter lesz vagy nyomozó. Mindegy.

Szürkületig a folyóparton rejtőzködött, de akkor lehült a levegő, és a fiú reszketni kezdett. A hidegtől és a félelemtől egyaránt. Arra gondolt, hogy az édesanyja és Anna már biztosan mindenütt keresik faluszerte. Lehet, hogy az anyja bele is hal bánatába, ha ő nem ér haza az est leszálta előtt. Ezért úgy döntött, hogy letesz az utazásról, és a falu közelébe merészkedik. Hallotta Anna hangját, ahogy őt hívogatta. Visszaszólt neki.

– Gyere haza – mondta Anna. Nem mert a fűzeshoz közelíteni, ahol öccse rejtőzködött, mert biztos volt benne, hogy az követ szorongat a kezében. – Gyere ki, nem mondalak meg anyának.

– Ugyan mi mondanivalód lenne neki? – kérdezte.

– Nem árulom el neki, hogy Júlia vőlegénye vagy.
– Mondd meg anyának, hogy én soha többé nem megyek haza – utasította, és érezte, hogy összeszorul a szíve.
– Édesanya sírni fog – szólt a lány.
– Elmondtad már neki? – kérdezte.
– Nem – válaszolta Anna. – Esküszöm, egy szót se mondtam.
– Ha nem mondasz el neki semmit, akkor nem megyek el San Franciscóba. Crna Gorába se.

– Nem mondok el neki semmit – ismételte Anna.
Ekkor érkezett oda az édesanyja, és hívogatni kezdte. Andreas megtörülte a szemét, mély lélegzetet vett, majd előjött a rejtkehelyéről. – Áll az alku, csak ne mondj neki semmit arról – sűgta Annának.

Az anyja azonban mindig észrevette, ha sírt.
– Miért sírt az én kicsim? – kérdezte az édesanyja.
– Nem sírtam – mondta, de egy sírás utáni sóhaj szakadt föl belőle.
Elpityeredett, mert eszébe jutott, milyen borzasztó is lett volna az édesanyjának, ha ő világgá ment volna.

Anna segíteni szeretett volna neki.
– Megint el akart szökni San Franciscóba. Vagy Crna Gorába, a nagyapához.
Ekkor már be kellett vallania, hogy sírt. Azt is, hogy miért. Természetesen a világ összes kincséért sem ismerte volna el, hogy Júlia vőlegénye lett, és együtt aludtak a szalmában. Csak a legszükségesebbeket mesélte el: azt, hogy az istállóban együtt bújtak el, Farkas pedig emiatt csipkelődött vele. Ekkor ő végigvágott rajta. Ez minden. Ha kerékbe törték volna, vagy akár gyufát gyújtogattak volna a körme alatt, akkor se vallott volna be ennél többet.

Meg volt győződve róla, hogy az anyja elhitte, amit mondott, és Anna sem mesélt el neki semmi mást, hogy Júlia vőlegénye lett, meg a többi eseményt.

Most pedig, lám, rá kellett jönnie, hogy az anyja mindenről tud, ráadásul még az apjának is elmondta, hisz különben miért mondta volna az apja, hogy ő (Andi) a napokban valami olyasmit tett, amit szégyen lenne elmondani?

Hát ezért tapasztotta be kezével a fülét, és hunyta be a szemét, ezért érezte úgy, hogy rögtön meghal a szégyentől és a szomorúságtól. Teljesen elgyengült az épp megszáradt here mámorító illatától.

Amikor kinyitotta a szemét, látta az apját, megtermett alakját, bottal a kezében, fekete keménykalapjával, elmaradva a kocsitól, ahogy alakja kirajzolódik a vörös horizonton.

KISPÁL Éva fordítása